

Tromsø 29.06.2026

Innspill fra Visit Tromsø-Region til Nærings- og fiskeridepartementets handlingsplan for reiseliv

Visit Tromsø-Region takker for muligheten til å gi innspill til regjeringens arbeid med en ny handlingsplan for reiseliv. Vi setter pris på at departementet inviterer næringen til å bidra med erfaringer og forslag til hvordan reiselivspolitikken kan utvikles for å legge til rette for økt verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

Om Visit Tromsø-Region

Visit Tromsø-Region AS er destinasjonsselskapet for Tromsøregionen og representerer om lag 250 medlemsbedrifter innen overnatting, servering, transport, opplevelser, formidling og øvrig reiselivsnæring. Tromsøregionen er i dag en av Norges viktigste reiselivsdestinasjoner og en ledende helårsdestinasjon i nord. Reiselivet skaper betydelige arbeidsplasser, skatteinntekter og lokal verdiskaping, og er en viktig næring for både Tromsø og regionen rundt.

Innledning

I forkant av dette høringsinnspillet gjennomførte vi en partnerundersøkelse for å kartlegge hvilke utfordringer og muligheter reiselivsnæringen selv mener er avgjørende for utviklingen av fremtidens reiseliv. Sammen med Visit Tromsø-Regions erfaringer og arbeid innen destinasjonsutvikling, besøksforvaltning og næringsutvikling danner disse innspillene grunnlaget for høringsinnspillet.

Reiselivet har de siste årene utviklet seg til å bli en av Norges viktigste eksportnæringer. Samtidig har næringen blitt mer kompleks. Økt internasjonal etterspørsel, sterk vekst i naturbasert reiseliv, nye distribusjonskanaler og høyere forventninger til bærekraft, besøksforvaltning og lokal verdiskaping stiller nye krav til både næringen og myndighetene.

Samtidig er det viktig å erkjenne at reiseliv ikke kan utvikles isolert fra øvrig samfunnsutvikling. Mange av utfordringene og løsningene ligger i skjæringspunktet mellom reiseliv, samferdsel, arealplanlegging, naturforvaltning, beredskap og næringsutvikling. Skal Norge lykkes med å utvikle et konkurransedyktig og bærekraftig reiseliv, krever det en mer helhetlig tilnærming på tvers av sektorer, forvaltningsnivåer og departementer. Reiselivspolitikken må utvikles i samspill med øvrig samfunnspolitikk, og silotenkning må erstattes av tettere samarbeid og bedre koordinering.

Nedenfor følger de viktigste innspillene fra Visit Tromsø-Region og våre medlemsbedrifter.

Styrking av destinasjonsselskapene

Destinasjonsselskapene spiller en stadig viktigere rolle i utviklingen av norsk reiseliv. Samtidig som næringen vokser og blir mer kompleks, øker behovet for aktører som kan samle næringsliv, kommuner, myndigheter og lokalsamfunn rundt felles mål og løsninger.

Tradisjonelt har destinasjonsselskapenes rolle vært knyttet til vertskap, markedsføring og profilering av reisemål. I dag er oppgavene langt bredere. Destinasjonsselskapene arbeider med besøksforvaltning, bærekraftig reisemålsutvikling, vertskap og turistinformasjon, næringsutvikling, kunnskapsinnhenting, myndighetskontakt, koordinering mellom aktører og håndtering av utfordringer knyttet til vekst i besøksnæringen.

I mange tilfeller fungerer destinasjonsselskapene som det naturlige navet – et viktig bindeledd mellom næringen og offentlige myndigheter. De samler innspill fra bedrifter, koordinerer felles initiativer, bidrar med kunnskapsgrunnlag og fungerer som en viktig samarbeidsarena på tvers av aktører og forvaltningsnivåer.

Denne utviklingen samsvarer med anbefalingene i NOU 2023:10 *Leve og oppleve*, hvor utvalget understreker at en velfungerende reisemålsledelse forutsetter et tett og langsiktig samarbeid mellom kommuner, næringsliv og destinasjonsselskaper. Utvalget peker samtidig på at destinasjonsselskapene har fått et stadig bredere samfunnsoppdrag, uten at finansiering, mandat og rolleutvikling har holdt tritt med forventningene.

Destinasjonsselskapenes arbeid kommer hele reisemålet til gode – også virksomheter som ikke er medlemmer. Vertskap, turistinformasjon, besøksforvaltning, kunnskapsinnhenting og koordinering er reiselivsrelaterte fellesgoder som styrker reisemålets attraktivitet, konkurransekraft og bærekraftige utvikling. Dersom destinasjonsselskapene skal fylle denne rollen, må finansieringen i større grad gjenspeile at oppgavene utføres på vegne av hele reisemålet.

Visit Tromsø-Region støtter prinsippet om et besøksbidrag, og mener det er rimelig at besøkende bidrar til å finansiere slike reiselivsrelaterte fellesgoder. For at ordningen skal oppnå legitimitet hos både næringen, kommunene og de besøkende, er det avgjørende at inntektene brukes til konkrete og synlige tiltak som kommer reisemålet til gode. Reiselivsnæringen og destinasjonsselskapene bør involveres i prioriteringen av hvordan midlene benyttes.

Vi mener samtidig at kommunene bør gis mulighet til å benytte deler av inntektene fra besøksbidraget til å finansiere reiselivsrelaterte fellesgoder gjennom destinasjonsselskapene, blant annet vertskap, turistinformasjon, besøksforvaltning, ansvarlig markedsføring og koordinering av reisemålsutvikling.

Vi mener derfor at handlingsplanen bør legge til rette for:

- tydeligere nasjonal anerkjennelse av destinasjonsselskapenes rolle
- styrket og mer forutsigbar grunnfinansiering av destinasjonsselskapene
- økt involvering av destinasjonsselskapene i statlige og regionale utviklingsprosesser
- formalisert samarbeid mellom destinasjonsselskaper, kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter
- at destinasjonsselskapene involveres i planlegging og prioritering av besøksbidrag og andre reiselivsrelaterte virkemidler
- at kommunene gis mulighet til å benytte deler av inntektene fra besøksbidraget til å finansiere destinasjonsselskapenes arbeid med vertskap, turistinformasjon, besøksforvaltning og andre reiselivsrelaterte fellesgoder

Norsk reiseliv trenger sterke reisemål. For å lykkes med dette trenger vi også sterke destinasjonsselskaper.

Like konkurransevilkår og styrking av seriøs næring

En bærekraftig utvikling av norsk reiseliv forutsetter rammevilkår som belønner seriøse aktører som investerer langsiktig i lokalsamfunn, arbeidsplasser, kompetanse og kvalitet.

I dag opplever mange av våre partnere en stadig tøffere og til dels usunn konkurransesituasjon. Seriøse, lokale bedrifter som følger regelverket, betaler skatt og avgifter, investerer i sikkerhet, kvalitetssystemer og helårlige arbeidsplasser, må konkurrere med aktører som opererer med helt andre kostnadsstrukturer og et langt lavere ansvarsnivå.

Dette gjelder særlig innen naturbasert reiseliv, hvor vi ser en kraftig vekst i antall tilbydere. Mange leverer gode produkter og bidrar positivt til reisemålet, men vi ser også en økning i antall uorganiserte, useriøse, samt kriminelle aktører som opererer uten nødvendige tillatelser, uten tilstrekkelig kompetanse eller uten å etterleve gjeldende regelverk. Dette skaper konkurransevridning og bidrar til et økende prispress som svekker lønnsomheten til de seriøse aktørene som investerer i kvalitet, sikkerhet og langsiktig verdiskaping.

Prispresset forsterkes av at internasjonale OTA-er og globale salgsplattformer får stadig større innflytelse over markedet. En økende andel av verdiskapingen flyttes ut av regionen og landet gjennom høye provisjoner og internasjonale distribusjonsledd. Bedriftene som faktisk leverer opplevelsene, investerer lokalt og skaper arbeidsplassene, sitter igjen med en stadig mindre del av inntektene.

Mens verdiskapingen flyttes ut, blir investeringene, ansvaret og belastningen igjen lokalt. Summen av denne utviklingen er et betydelig press på lønnsomheten i næringen. Flere aktører rapporterer om priser på enkelte produkter som ikke står i forhold til kostnadsutviklingen de siste årene. Når lønnskostnader, drivstoff, forsikringer, utstyr og myndighetskrav øker samtidig som markedsprisene presses ned, utfordres lønnsomheten til de bedriftene som tar ansvar for kvalitet, sikkerhet og langsiktig utvikling.

På enkelte nordlysprodukter har vi de siste sesongene sett prisnivåer som har gått tilbake til samme prisnivå som vi så på begynnelsen av 2000-tallet – altså for over 20 år siden. Dette er ikke en bærekraftig utvikling for bedrifter som skal levere høy kvalitet, investere i ansatte med bærekraftige lønns- og arbeidsvilkår, og bidra til helårlige arbeidsplasser.

Handlingsplanen bør derfor legge til rette for at reiselivsnæringen utvikles på kvalitetsaktørenes premisser. Rammevilkårene bør stimulere til:

- lokal verdiskaping og norske arbeidsplasser
- ansvarlig og regelmessig drift
- investeringer i kvalitet, sikkerhet og kompetanse
- helårlige arbeidsplasser og langsiktig næringsutvikling
- bærekraftig bruk av natur- og kulturressurser

Regulering, kontroll og håndheving

Naturbasert reiseliv er en av Norges viktigste konkurransefordeler og har hatt en sterk vekst de siste årene. Samtidig har utviklingen synliggjort behovet for et regelverk som i større grad er tilpasset næringens egenart, og for en mer konsekvent håndheving av regelverket.

Som en av Norges største destinasjoner for både nordlysturisme og hvalsafari ser vi i Tromsø utfordringene tett på. Erfaringene er ikke unike, men illustrerer problemstillinger som i økende grad gjør seg gjeldende flere steder i landet.

Innen den landbaserte nordlysturismen ser vi utfordringer knyttet til svart økonomi, manglende etterlevelse av regelverk, ulovlig persontransport, såkalte «venneturer» som i realiteten er kommersiell virksomhet, uforsvarlig vinterkjøring, trafikkfarlige situasjoner og mangelfull kompetanse hos enkelte aktører. Dette påvirker blant annet trafiksikkerheten, gjestenes trygghet og tilliten til næringen.

Også innen hvalsafariturismen ser vi et økende behov for tydeligere regulering og mer aktiv oppfølging. Et stadig høyere aktivitetsnivå i områder med sårbart dyreliv stiller større krav til sikkerhet, kompetanse og ansvarlig ferdsel. Manglende kontroll vil føre til unødige belastninger på hvalene, økt risiko for uønskede hendelser og konkurransevridning til fordel for aktører som ikke følger etablerte retningslinjer og krav.

Erfaringene fra Tromsøregionen viser at dagens regelverk og kontrollregime ikke er tilstrekkelig til å møte utfordringene som følger av den raske veksten i naturbasert reiseliv. Skal seriøse aktører ha reelle muligheter til å konkurrere på like vilkår, må myndighetene sørge for et mer treffsikkert regelverk og en styrket kontroll- og tilsynsinnsats.

Vi mener derfor at handlingsplanen bør legge til rette for:

- egne transportløyvekategorier tilpasset reiselivsvirksomhet
- enklere og mer fleksible ordninger tilpasset sesongbasert aktivitet
- tydeligere krav til kompetanse, sikkerhetsopplæring og sertifisering
- økt kapasitet hos politi, Statens vegvesen, Arbeidstilsynet, Fiskeridirektoratet og Sjøfartsdirektoratet
- bedre koordinering mellom relevante myndigheter
- hyppigere kontroller på land og til sjøs
- tydeligere og mer konsekvente sanksjoner ved brudd på regelverket
- digitalisering og samhandling mellom systemer som benyttes av ulike kontrollmyndigheter

Infrastruktur og grønn omstilling

Reiselivsnæringen ønsker å bidra til den grønne omstillingen og redusere egne utslipp. Mange av våre samarbeidspartnere er klare til å investere i utslippsfrie kjøretøy, fartøy og andre bærekraftige løsninger, men opplever at de nødvendige rammebetingelsene ikke er på plass.

Manglende ladeinfrastruktur, begrenset kraftkapasitet og utilstrekkelig tilrettelegging av veinettet gjør det i mange tilfeller vanskelig eller umulig å ta i bruk utslippsfrie transportløsninger. Dette gjelder

særlig i Nord-Norge, hvor store avstander, krevende klimatiske forhold og spredt bosetting gjør omstillingen mer utfordrende enn i mange andre deler av landet.

Skal reiselivsnæringen lykkes med den grønne omstillingen, må myndighetene legge bedre til rette gjennom målrettede investeringer og forutsigbare rammevilkår. Insentivene for å investere i utslippsfrie løsninger må være på plass dersom næringen skal kunne ta de nødvendige stegene mot et mer klimavennlig reiseliv.

Vi mener derfor at handlingsplanen bør prioritere:

- utbygging av lade- og energiinfrastruktur for vei- og sjøtransport i sentrale reiselivsområder
- styrket kraftkapasitet i områder med stort behov for elektrifisering
- investeringer i vei-, havne- og transportinfrastruktur som legger til rette for utslippsfrie transportløsninger for både privat og offentlig transport på land og til sjøs
- målrettede virkemidler og økonomiske incentiver som gjør det mulig for reiselivsbedrifter å investere i grønne løsninger
- en særskilt satsing på nordområdene, hvor lange avstander og et krevende arktisk klima gjør omstillingen mer utfordrende

En vellykket grønn omstilling forutsetter at næringslivets investeringsvilje møtes med nødvendig offentlig tilrettelegging. Først når infrastrukturen og rammebetingelsene er på plass, kan reiselivsnæringen ta i bruk de utslippsfrie løsningene som myndighetene ønsker å stimulere til.

Avslutning

Reiselivet er en av Norges viktigste eksport- og distriktsnæringer og har et betydelig potensial for videre verdiskaping. Dette gjelder særlig i nordområdene, hvor reiselivet skaper arbeidsplasser, bosetting og verdier i lokalsamfunnene, samtidig som næringen står overfor særlige utfordringer knyttet til avstander, infrastruktur og besøksforvaltning.

Visit Tromsø-Region mener handlingsplanen bør styrke destinasjonsselskapenes rolle, legge til rette for et mer treffsikkert regelverk, sikre like konkurransevilkår, bidra til grønn omstilling og sørge for at verdiene fra reiselivet i større grad kommer lokalsamfunnene til gode.

Vi ser frem til videre dialog med departementet om hvordan vi sammen kan utvikle et konkurransedyktig, lønnsomt og bærekraftig reiseliv som skaper varige verdier for næringsliv, lokalsamfunn og besøkende i hele landet.

Med vennlig hilsen

Visit Tromsø-Region

Lone Helle

Daglig leder